C/2026/3927

1.9.2026

PRIPOROČILO SVETA

z dne 10. julija 2026

o ekonomski, socialni, strukturni in proračunski politiki ter politiki zaposlovanja Latvije

(C/2026/3927)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 ([1]) in zlasti člena 3(3) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (EU) 2024/1263 določa cilje okvira ekonomskega upravljanja, s katerim se želi spodbujati zdrave in vzdržne javne finance, z reformami in naložbami pa trajnostno in vključujočo rast in odpornost, ter preprečiti čezmerne javnofinančne primanjkljaje. Uredba določa, da Svet in Komisija izvajata večstranski nadzor v okviru evropskega semestra v skladu s cilji in zahtevami iz Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Evropski semester vključuje zlasti oblikovanje specifičnih priporočil za države in nadzor nad njihovim izvajanjem.

([1]) Uredba (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 (UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

(2) Komisija je 25. novembra 2025 sprejela mnenje o osnutku proračunskega načrta Latvije za leto 2026. Na isti datum je Komisija na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2026, v katerem Latvije ni opredelila kot eno od držav članic, za katero bi bilo treba opraviti poglobljeni pregled. Sprejela je tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja, priporočilo za priporočilo Sveta o človeškem kapitalu v Evropski uniji ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2026, v katerem je analizirano izvajanje smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic. Svet je priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja ([2]) sprejel 21. aprila 2026, skupno poročilo o zaposlovanju in priporočilo o človeškem kapitalu pa 9. marca 2026.

(3) Komisija je 29. januarja 2025 objavila kompas za konkurenčnost, tj. strateški okvir, katerega cilj je v naslednjih petih letih povečati svetovno konkurenčnost Unije. V njem so opredeljeni trije nujni elementi preobrazbe za trajnostno gospodarsko rast: inovacije, razogljičenje in konkurenčnost ter varnost. Kompas za konkurenčnost je od objave podlaga za delo v okviru evropskega semestra, s čimer zagotavlja, da so ekonomske politike držav članic skladne s strateškimi cilji EU, ter ustvarja enoten pristop k ekonomskemu upravljanju, ki spodbuja trajnostno rast, inovacije in odpornost po vsej Uniji.

(4) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2026 nadalje razvija skupaj z zaključno fazo izvajanja Mehanizma za okrevanje in odpornost ([3]). Načrti za okrevanje in odpornost so bili skupaj s financiranjem kohezijske politike bistveni za uresničevanje prednostnih nalog politike v okviru evropskega semestra, saj so morali učinkovito obravnavati vse ali pomemben del izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za države, izdanih v nedavnih ciklih, programi, ki se financirajo iz evropske kohezijske politike, pa so morali upoštevati specifična priporočila za države. Ker se Mehanizem za okrevanje in odpornost bliža koncu svoje življenjske dobe, je še vedno bistveno, da se ohranijo in nadgradijo reforme in naložbe, ki se izvajajo z njegovo podporo, zlasti tiste, ki prispevajo k obravnavi izzivov, opredeljenih v specifičnih priporočilih za države.

(5) Komisija je 3. junija 2026 objavila poročilo o državi za Latvijo za leto 2026. V njem je ocenila napredek Latvije pri izvajanju specifičnih priporočil za državo za leto 2025 ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost v Latviji. Na podlagi te analize so bili v poročilu o državi opredeljeni najbolj pereči izzivi, s katerimi se sooča Latvija. V njem je bil tudi ocenjen napredek Latvije pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, pa tudi pri doseganju krovnih ciljev Unije glede zaposlovanja, spretnosti ter zmanjševanja revščine in socialne izključenosti ter ciljev trajnostnega razvoja ZN.

(6) Svet je 21. januarja 2025 na podlagi ocene in priporočila Komisije sprejel priporočilo, v katerem je potrdil nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt Latvije ([4]). Načrt zajema obdobje 2025–2028 in predstavlja fiskalno prilagoditev skozi štiri leta. Svet je priporočil naslednje najvišje stopnje rasti očiščenih odhodkov: 5,9 % v letu 2025, 3,6 % v letu 2026, 3,4 % v letu 2027 in 3,3 % v letu 2028, ki ustrezajo najvišjim kumulativnim stopnjam rasti, izračunanim glede na izhodiščno leto 2023, v višini 15,5 % v letu 2025, 19,7 % v letu 2026, 23,8 % v letu 2027 in 27,9 % v letu 2028.

([2]) UL C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj.

([3]) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Priporočilo Sveta z dne 21. januarja 2025 o potrditvi nacionalnega srednjeročnega fiskalno-strukturnega načrta Latvije (UL C, C/2025/652, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

(7) Vojna agresija Rusije proti Ukrajini in njene posledice pomenijo eksistencialni izziv za Evropsko unijo. Komisija je države članice pozvala, naj zaprosijo za usklajeno aktivacijo nacionalne odstopne klavzule v okviru Pakta za stabilnost in rast, da bi podprla prizadevanja EU za hitro in znatno povečanje obrambnih odhodkov ([5]), Evropski svet pa je ta predlog pozdravil 6. marca 2025. Na prošnjo Latvije je Svet 8. julija 2025 na priporočilo Komisije sprejel priporočilo o dovoljenju Latviji za odstopanje od priporočenih najvišjih stopenj rasti očiščenih odhodkov ([6]). Obdobje, v katerem je aktivirana nacionalna odstopna klavzula (2025–2028), Latviji omogoča, da ponovno prednostno razvrsti javnofinančne odhodke ali poveča javnofinančne prihodke, tako da trajno višji obrambni odhodki srednjeročno ne bi ogrozili fiskalne vzdržnosti.

(8) Latvija je 30. aprila 2026 predložila letno poročilo o napredku 2026 ([7]) v zvezi z upoštevanjem priporočenih najvišjih stopenj rasti očiščenih odhodkov ter v zvezi z izvajanjem reform in naložb v odziv na glavne izzive, opredeljene v specifičnih priporočilih za državo v okviru evropskega semestra. Letno poročilo o napredku odraža tudi polletno poročanje Latvije o napredku pri izvajanju načrta za okrevanje in odpornost v skladu s členom 27 Uredbe (EU) 2021/241.

(9) Realna rast BDP je leta 2025 znašala 2,1 %, inflacija po HICP pa 3,8 %. Glede na pomladansko napoved Komisije 2026 naj bi realni BDP v letu 2026 zrasel za 1,4 %, v letu 2027 pa za 1,6 %, inflacija po HICP pa naj bi znašala 3,6 % v letu 2026 in 2,2 % v letu 2027.

(10) Na podlagi podatkov, ki jih je zagotovil Eurostat ([8]), se je primanjkljaj sektorja država v Latviji povečal z 1,8 % BDP v letu 2024 na 2,5 % BDP v letu 2025. Povečanje primanjkljaja v letu 2025 je predvsem posledica negativnega fiskalnega učinka reforme dohodnine in zmanjšanja dohodka od lastnine zaradi nižjih izplačil dividend podjetij v državni lasti in nižjih prihodkov od obresti. Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, je v pomladanski napovedi Komisije 2026 v letu 2026 predviden primanjkljaj v višini 3,3 % BDP, v letu 2027 pa 4,3 % BDP. Povečanje v letu 2026 je predvsem posledica višjih naložb (tudi v obrambo), naraščajočih stroškov obresti in nadaljnje rasti socialnih transferjev, predvsem zaradi indeksacije pokojnin in prejemkov, ki presega gospodarsko rast, ter naraščajočega števila prejemnikov pokojnin. Nadaljnje povečanje primanjkljaja v letu 2027 je predvsem posledica nadaljnjih učinkov reforme dohodnine in zmanjšanja dohodka od lastnine ter močnega povečanja odhodkov za obrambo, ob nadaljnji visoki rasti socialnih transferjev.

(11) Glede na ocene Komisije je bila fiskalna naravnanost ([9]), ki vključuje nacionalno financirane odhodke in odhodke, ki jih financira EU, v letu 2025 ekspanzivna in je znašala 1,1 % BDP. V letu 2026 naj bi bila prav tako ekspanzivna, in sicer v višini 1,5 % BDP, leta 2027 pa pretežno nevtralna.

([5]) Sporočilo Komisije Upoštevanje večjih obrambnih izdatkov v okviru Pakta za stabilnost in rast (Bruselj, C(2025) 2000 final z dne 19. marca 2025).

([6]) Priporočilo Sveta z dne 8. julija 2025 o dovoljenju Latviji za odstopanje od najvišjih stopenj rasti očiščenih odhodkov, kot jih je določil Svet v skladu z Uredbo (EU) 2024/1263 (aktivacija nacionalne odstopne klavzule) (UL C, C/2025/3970, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

([7]) Letna poročila o napredku za leto 2026 so na voljo na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en?prefLang=sl.

([8]) Eurostat, Kazalniki eura z dne 22. aprila 2026.

([9]) Fiskalna naravnanost je opredeljena kot merilo spremembe osnovnega proračunskega položaja sektorja država na letni ravni. Cilj te naravnanosti je oceniti gospodarsko spodbudo, ki izhaja iz fiskalnih politik, tako tistih, ki se financirajo na nacionalni ravni, kot tistih, ki se financirajo iz proračuna EU. Fiskalna naravnanost se meri kot razlika med (i) srednjeročno potencialno rastjo in (ii) spremembo primarnih odhodkov brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, vključno z odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije.

(12) Na podlagi podatkov, ki jih je zagotovil Eurostat ([10]), se je dolg sektorja država v Latviji povečal s 46,2 % BDP konec leta 2024 na 46,9 % BDP konec leta 2025. Povečanje deleža javnega dolga v letu 2025 je predvsem posledica proračunskega primanjkljaja ter pozitivne prilagoditve stanj in tokov. Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, pomladanska napoved Komisije 2026 predvideva, da se bo delež javnega dolga v BDP do konca leta 2026 povečal na 48,8 % in nato še dodatno na 53,8 % do konca leta 2027. Povečanji v letih 2026 in 2027 sta predvsem posledica visokih primarnih primanjkljajev in navzgor usmerjenih prilagoditev stanj in tokov zaradi prihajajočih odplačil evroobveznic.

(13) Po podatkih Eurostata ([11]) so skupni obrambni odhodki sektorja država v Latviji v letu 2025 znašali 3,2 % BDP, kar pomeni povečanje za 0,7 odstotne točke BDP v primerjavi z referenčnim letom 2021. Glede na pomladansko napoved Komisije 2026 naj bi v letu 2026 znašali 4,1 % BDP, kar pomeni povečanje za 1,7 odstotne točke BDP v primerjavi z letom 2021 ([12]).

(14) Unija se še naprej sooča s tveganji motenj v oskrbi z energijo in povečane nestanovitnosti cen, ki jih še zaostrujejo geopolitične napetosti, ki vplivajo na svetovne trge nafte in plina. Izkušnje iz energetske krize v obdobju 2022–2023 so pokazale, da splošni ukrepi, ki niso ciljno usmerjeni, povzročajo velike fiskalne stroške ter so socialno in gospodarsko neučinkoviti. Latvija od izbruha vojne na Bližnjem vzhodu februarja 2026 sprejema ukrepe fiskalne politike, da bi ublažila učinek, ki ga imajo visoke cene energije na gospodinjstva in podjetja ([13]). Ti vključujejo neciljno znižanje trošarine na dizelsko gorivo in ciljno znižanje trošarine na kmetijsko dizelsko gorivo, oboje od 1. aprila do 30. junija 2026. Glede na pomladansko napoved Komisije 2026 naj bi v letu 2026 fiskalni stroški teh ukrepov znašali manj kot 0,1 % BDP. Če bi ti ukrepi veljali do konca leta 2026, bi po ocenah Komisije njihovi fiskalni stroški v letu 2026 znašali 0,1 % BDP.

(15) Glede na izračune Komisije so očiščeni odhodki v Latviji v letu 2025 zrasli za 5,0 %, v letih 2024 in 2025 pa kumulativno za 10,2 %. Rast očiščenih odhodkov v letu 2025 je pod priporočeno najvišjo stopnjo rasti. Če se upoštevata leti 2024 in 2025 skupaj, je tudi kumulativna stopnja rasti očiščenih odhodkov pod priporočeno najvišjo stopnjo rasti.

(16) Glede na izračune Komisije naj bi očiščeni odhodki v Latviji v letu 2026 zrasli za 6,7 %, v letih 2024, 2025 in 2026 pa kumulativno za 17,5 %. Rast očiščenih odhodkov naj bi bila v letu 2026 nad priporočeno najvišjo stopnjo rasti, kar na letni ravni pomeni odstopanje v višini 1,2 % BDP. Če se upoštevajo leta 2024, 2025 in 2026 skupaj, naj bi bila kumulativna stopnja rasti očiščenih odhodkov pod priporočeno najvišjo stopnjo rasti ([14]).

([10]) Eurostat, Kazalniki eura z dne 22. aprila 2026.
([11]) Eurostat, javnofinančni odhodki po klasifikaciji funkcij države (COFOG).
([12]) Natova opredelitev odhodkov za obrambo se razlikuje od opredelitve COFOG. Poleg tega bi lahko prišlo do razlik zaradi časa evidentiranja izdatkov, zlasti kar zadeva vojaško opremo, saj Nato pri poročanju ne upošteva pravil nacionalnih računov za čas evidentiranja.
([13]) To odraža stanje na presečni datum pomladanske napovedi Komisije 2026 (4. maj 2026).
([14]) Ker Latvija izkorišča prožnost v okviru nacionalne odstopne klavzule, se ocena skladnosti osredotoča na slednjo primerjavo.

(17) Komisija je 3. junija 2026 sprejela poročilo v skladu s členom 126(3) PDEU ([15]). V tem poročilu je bil ocenjen položaj Latvije v zvezi z merilom glede primanjkljaja, saj njen načrtovani primanjkljaj sektorja država v letu 2026 presega referenčno vrednost 3 % BDP. V poročilu je ugotovljeno, da se ob upoštevanju vseh ustreznih dejavnikov ocenjuje, da Latvija izpolnjuje merilo glede primanjkljaja. Glede na navedeno in ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora, ustanovljenega v skladu s členom 126(4) PDEU, Komisija ni predlagala uvedbe postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem.

(18) Javne finance so pod pritiskom zaradi potreb v zvezi s strukturno porabo. Sedanji letni proračun in srednjeročni proračunski okvir vključujeta zaveze glede višjih obrambnih izdatkov, financiranih z zadolževanjem, vendar ne zagotavljata zadostnih sredstev za zdravstveno varstvo in socialno zaščito. Nizka javna poraba za zdravstveno varstvo še naprej negativno vpliva na njegovo dostopnost, medtem ko naj bi ustreznost pokojnin srednjeročno do dolgoročno ostala zelo nizka. Zagotavljanje ustreznega financiranja ključnih prednostnih nalog ob hkratnem ohranjanju fiskalne vzdržnosti zahteva celovit pristop, ki vključuje povečanje davčnih prihodkov, zmanjšanje sive ekonomije in povečanje učinkovitosti porabe.

(19) Poleg tega se Latvija kot država članica na vzhodni zunanji meji EU spopada s pritiski na izdatke, povezane z obrambo in odpornostjo proti hibridnim grožnjam, kot so motnje v delovanju IT v kritični infrastrukturi in vdori dronov, ter s posebnimi izzivi, ki vplivajo na dinamiko gospodarskega in družbenega razvoja. Vojna agresija Rusije proti Ukrajini ne le zaostruje nekatere obstoječe strukturne izzive, temveč tudi povečuje varnostne pritiske, ovira čezmejne gospodarske dejavnosti in zmanjšuje privlačnost za naložbe. Čeprav je Latvija že znatno povečala obrambne izdatke, varnostni izzivi zahtevajo nadaljnje naložbe v civilno zaščito in pripravljenost ter vojaško mobilnost. Take naložbe bi lahko bile dvojno koristne: obravnavale bi varnostne izzive in zagotovile priložnosti za gospodarstva regij.

(20) Prihodki od davkov v Latviji so leta 2024 znašali 34,9 % BDP in so ostali pod povprečjem EU, ki je znašalo 39,4 %. Za Latvijo so glavni viri prihodkov še vedno davki na potrošnjo in delo. Davki na kapital (vključno z davkom od dohodkov pravnih oseb) in premoženje predstavljajo manjši delež v davčni mešanici kot v drugih državah članicah EU. Latvija je v letih 2025 in 2026 le omejeno zvišala davke na kapital in različne davke na potrošnjo, ki so manj škodljivi za rast in služijo ciljem politike (vključno s trošarinami na goriva, tobak, alkohol in brezalkoholne pijače; davkom na službene avtomobile ter davkom na igre na srečo in loterije). Vendar je dodatne prihodke iz navedenih davkov več kot izničil učinek reforme obdavčitve dela iz leta 2025, ki zmanjšuje prihodke.

(21) Po podatkih raziskave iz leta 2024 siva ekonomija ostaja visoka in znaša 21,4 % BDP, predvsem zaradi velikega deleža neprijavljenih plač („plače v kuvertah“). Čeprav Latvija izvaja ukrepe za boljše odkrivanje neplačevanja davkov ali davčne utaje, kot sta obvezna uporaba e-računov pri transakcijah in sistem ocenjevanja davčnih zavezancev, so potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje digitalnih orodij, spodbujanje prostovoljnega izpolnjevanja obveznosti in okrepitev mehanizmov izvrševanja.

(22) V nasprotju s prakso iz prejšnjih let je bila pri pripravi proračuna za leto 2026 večina prihrankov, opredeljenih v pregledih porabe, usmerjena v financiranje ključnih prednostnih nalog vlade. Čeprav je postopek za leto 2026 pomenil dobrodošel premik v pristopu, bi Latviji koristili nadaljnja institucionalizacija te prakse v prihodnjih proračunih ter razširitev obsega in ambicioznosti pregledov porabe. Nadaljnji koraki za smotrnostno pripravo proračuna bi lahko prav tako pripomogli k izboljšanju kakovosti in učinkovitosti javnofinančnih odhodkov.

([15]) Poročilo Komisije, pripravljeno v skladu s členom 126(3) Pogodbe o delovanju Evropske unije (COM(2026) 302 final z dne 3. junija 2026).

(23) Sistematično, smiselno in pravočasno vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev, civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov je še vedno bistvenega pomena, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za uspešno izvajanje instrumentov Unije za financiranje, pa tudi v okviru evropskega semestra.

(24) Pri izvajanju programov kohezijske politike, ki vključujejo podporo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Sklada za pravični prehod (SPP), Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in Kohezijskega sklada, je Latvija hitrejša od povprečja na ravni EU, in sicer kar zadeva izbiro projektov in tudi plačila. Pomembno je ohraniti sedanji zagon, hkrati pa čim bolj povečati učinek naložb na terenu. Latvija že ukrepa v okviru svojih programov kohezijske politike, da bi povečala konkurenčnost in rast. Kljub temu bi bilo morda treba na nekaterih področjih dodatno okrepiti izvajanje, tudi na področjih, povezanih z infrastrukturo večjega obsega in prometom, ter povečati podporo MSP v regijah zunaj glavnega mesta. Bistveno je zagotoviti, da se nove naložbe, ki jih je Latvija opredelila pri vmesnem pregledu skladov kohezijske politike, zlasti tiste, ki so povezane s petimi prednostnimi nalogami, opredeljenimi v uredbi o vmesnem pregledu ([16]), izvedejo hitro in učinkovito.

(25) Latvija se spopada z izzivi na področjih dostopa do financiranja, raziskav in inovacij, energetske učinkovitosti, trajnostnega prometa, upravljanja virov, pomanjkanja delovne sile in spretnosti, socialne zaščite, dostopa do zdravstvenega varstva in stanovanjske problematike.

(26) Čeprav se je posojilna dejavnost zaradi rahljanja denarne politike od leta 2024 povečala, pri bančnih posojilih podjetjem ni bilo pomembnejših strukturnih sprememb. Posojilni pogoji za gospodinjstva so se zaradi vladnih spodbud sicer izboljšali, zlasti s poenostavitvijo pogojev za refinanciranje hipotekarnih posojil, pogoji zadolževanja podjetij pa ostajajo večinoma nespremenjeni. Latvija je uvedla nekatere javne sheme podpore, zlasti prek državne razvojne finančne institucije ALTUM, vključno z okvirom javnih poroštev, programom velikih naložb, podporo naložbam na področju zelenega prehoda (kot sta centralizirana oskrba s toploto in proizvodnja biometana) ter pobudami na področjih inovacij, gospodarske odpornosti ter vojaških proizvodov ali proizvodov z dvojno rabo. Potrebna so dodatna prizadevanja za podporo naložbam podjetij v digitalni prehod, vključno s povečanjem osnovne ravni digitalne intenzivnosti. Stroge zahteve glede zavarovanja in visoke obrestne mere vztrajajo, zlasti zunaj Rige, kljub dobremu finančnemu stanju bank. Latvijski kapitalski trg ostaja slabo razvit. Še naprej obstajajo izzivi pri širitvi možnosti financiranja, ki bi presegli tradicionalne vire, kar dokazujeta nizka kapitalizacija delniškega trga in omejena uporaba delnic in obveznic, ki kotirajo na borzi, za financiranje. Naložbe tveganega kapitala zaostajajo za povprečjem EU, saj jih ovira šibko zasebno financiranje, medtem ko so za latvijske pokojninske sklade značilne omejene domače naložbe in nizki donosi. Dostop do financiranja bi lahko izboljšali s spodbujanjem mobilnosti posojilojemalcev in konkurence na trgu poslovnih posojil, nadaljnjimi prizadevanji za krepitev javnih posojil in jamstvenih shem ter aktiviranjem kapitalskih trgov.

(27) Nizka raven izdatkov za raziskave in razvoj v Latviji, zlasti zasebnih, še naprej omejuje inovacije, kar potrjuje število patentnih prijav na milijardo BDP, ki ostaja manjše od polovice povprečja EU. Sodelovanje med podjetji in akademskimi krogi ostaja omejeno, kar upočasnjuje prenos znanja. Podjetja poročajo o dolgotrajnih in zapletenih postopkih pri sodelovanju z raziskovalnimi ustanovami, medtem ko raziskovalcem primanjkuje spodbud za vključevanje v aplikativne projekte. Ti izzivi so povzročili šibko rast produktivnosti, zlasti zunaj regije glavnega mesta, kar še poslabšujeta nizka kapitalska intenzivnost in omejeno sektorsko prerazporejanje. Dejavnost zagonskih podjetij prav tako zaostaja za Estonijo in Litvo, saj je manj novih registracij na leto. Kljub ugodnemu regulativnemu okolju ekosistema zagonskih podjetij in podjetij v fazi širitve zaradi razdrobljene in nezadostne finančne podpore ostajata nerazvita. Za obravnavo teh vprašanj bi lahko strateško zasnovana finančna podpora, kot je tista, ki zahteva zasebno sofinanciranje ali obvezno zaposlovanje raziskovalcev, ter napredek pri reformi visokošolskega sistema za spodbujanje sodelovanja z industrijo pomagala pri krepitvi zmogljivosti in spodbujanju inovacij ter tako razširila dejavnosti na področju raziskav in inovacij in izboljšala ravni produktivnosti. Dolgoročne politike za spodbujanje rasti zagonskih podjetij v Latviji in naložb podjetij v raziskave in razvoj, vključno s podporo zaposlovanju na področju raziskav in razvoja v zasebnem sektorju, bi sčasoma okrepile tudi dolgoročno rast skupne faktorske produktivnosti.

([16]) Uredba (EU) 2025/1914 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. septembra 2025 o spremembi uredb (EU) 2021/1058 in (EU) 2021/1056 glede posebnih ukrepov za obravnavanje strateških izzivov v okviru vmesnega pregleda.

(28) Leta 2025 je Latvija iz obnovljivih virov proizvedla 73 % neto električne energije – kar je eden najvišjih deležev v EU –, pri čemer je glavnina te proizvodnje izvirala iz hidroenergije. Čeprav se je nameščena zmogljivost za proizvodnjo sončne energije v zadnjih letih povečala, je povečanje zmogljivosti za proizvodnjo vetrne energije zanemarljivo. Ker so možnosti za nadaljnje povečanje proizvodnje električne energije iz hidroelektrarn omejene, je povečanje zmogljivosti za proizvodnjo vetrne in sončne energije ključno za zmanjšanje izpostavljenosti nestanovitnim cenam fosilnih goriv in odvisnosti od njih. Čeprav je bila z nedavnimi zakonodajnimi in regulativnimi pobudami prezasedenost omrežja nekoliko ublažena, bi bilo mogoče izboljšati upravljanje čakalnih vrst za priključitev na omrežje, na primer z opustitvijo pristopa „kdor prej pride, prej melje“ v korist pristopa, ki daje prednost projektom, ki so pripravljeni za izvedbo in finančno vzdržni. Poleg tega je treba ukrepati za skrajšanje časa izdaje dovoljenj za projekte na področju obnovljivih virov energije. Nazadnje bi bilo kljub tekočim prizadevanjem mogoče pospešiti postopek določanja območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije.

(29) Odjemalci električne energije v Latviji so še vedno izpostavljeni nestanovitnim skokom cen, zlasti v obdobjih nizke proizvodnje iz obnovljivih virov, ko se sistem bolj opira na drago proizvodnjo iz fosilnih goriv in uvoz, to pa izpostavlja trajni pomen spodbujanja rešitev za prožnost brez fosilnih goriv, kot sta shranjevanje energije in prilagajanje odjema. Leta 2025 sta začela obratovati dva baterijska sistema za shranjevanje energije, podprta s sredstvi EU, ki sta začela zagotavljati ključne storitve za prožnost. Z nedavnimi regulativnimi posodobitvami je bilo poenostavljeno izdajanje dovoljenj za projekte shranjevanja energije iz obnovljivih virov na isti lokaciji. Storiti bi bilo mogoče več, da bi se odjemalcem in operaterjem omogočilo zagotavljanje prožnosti v latvijskem elektroenergetskem sistemu, na primer s spodbujanjem neodvisnih agregatorjev manjšega povpraševanja, prehoda na pogodbe o dobavi električne energije z dinamičnimi cenami ter preizkušanjem pilotnih projektov za zagotavljanje prožnosti z večjimi akterji.

(30) Čeprav se končna poraba energije, ki se pripisuje stavbnemu sektorju, v zadnjih letih zmanjšuje, ta sektor ostaja velik porabnik energije v državi, zato so za dosego ciljev glede prenove in energijske učinkovitosti do leta 2030 potrebni nadaljnji ukrepi. Leta 2025 so bile uvedene regulativne in zakonodajne pobude za pospešitev stopenj prenove, vključno z revizijo pravil o glasovanju in odločanju v večstanovanjskih stavbah. To je še posebej pomembno glede na velik fond večstanovanjskih stavb, zgrajenih pred letom 1990. Sheme podpore za energetsko učinkovitost so še vedno odvisne od javnega financiranja, predvsem iz sredstev EU. Latviji bi koristilo privabljanje dodatnih zasebnih sredstev, na primer s ponudbo več finančnih instrumentov in možnosti za zmanjševanje tveganj, ob hkratnem usmerjanju podpore, ki temelji na nepovratnih sredstvih, v ranljivejša gospodinjstva. Posebna prizadevanja so potrebna za spodbujanje elektrifikacije ter uvajanja energetsko učinkovitih, nizkoogljičnih tehnologij za ogrevanje in hlajenje, ki predstavljata večino končne porabe energije v stanovanjskem sektorju.

(31) Čeprav je Latvija sprejela ukrepe za razogljičenje prometnega sektorja, ta ostaja eden največjih virov emisij toplogrednih plinov v državi. Cestni promet je 92-odstotno odvisen od fosilnih goriv in povzroča 83 % emisij iz prometa. Zakon o energiji v prometu, ki je bil sprejet konec leta 2025 in je začel učinkovati 1. januarja 2026, določa okvir za izpolnitev ciljev direktive o energiji iz obnovljivih virov (RED III) v prometnem sektorju. Delež zasebnih električnih vozil se je z 0,8 % leta 2024 rahlo povečal na 1,05 % leta 2025, medtem ko se je polnilna infrastruktura za lahka vozila leta 2025 podvojila, čeprav je bilo izhodišče nizko, za težka gospodarska vozila pa ostaja omejena. Latviji bi zato koristilo nadaljnje spodbujanje uporabe nizkoemisijskih in brezemisijskih vozil, tudi v voznem parku gospodarskih vozil, ter širitev polnilne infrastrukture, zlasti za težka gospodarska vozila. Kar zadeva železniški promet, je elektrificiranih 90 % železniškega omrežja za potniški promet, medtem ko se v tovornem prometu še vedno uporablja dizelsko gorivo, skupna stopnja elektrifikacije železnic v Latviji pa znaša le 14 % v primerjavi s povprečjem 57 % v EU. Ko bo dokončan projekt Rail Baltica, naj bi bila Latvija strateško vključena v železniško omrežje EU in pokritost z železniškim omrežjem znatno izboljšana, hkrati pa bo preusmeritev s cestnega na železniški prevoz lažja, kar bo še dodatno prispevalo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov iz prometa.

(32) Latvija se pri prehodu na krožno gospodarstvo spopada z izzivi, njena produktivnost virov pa trenutno znaša približno polovico povprečja EU. V predelovalnem sektorju je znatno zmanjšala emisije toplogrednih plinov, vendar energetska intenzivnost njene predelovalne industrije ostaja med najvišjimi v EU. Čeprav je izboljšala sistem ravnanja z odpadki, saj je leta 2025 uvedla ločeno zbiranje tekstilnih izdelkov in leta 2026 vzpostavila kavcijski sistem za e-cigarete, ter dosega dobro stopnjo recikliranja za določene tokove odpadkov (plastična embalaža, gradbeni odpadki in odpadki iz rušenja objektov), je njena stopnja uporabe krožnih materialov leta 2024 znašala le polovico povprečja EU (6,8 % v primerjavi z 12,2 % v EU), zato bi jo bilo mogoče še dodatno izboljšati. Skoraj polovica komunalnih odpadkov se še vedno odlaga na odlagališčih. Latvija ni na dobri poti, da doseže cilj glede odvzema ogljika. V obdobju 2020–2023 je bilo povečanje emisij toplogrednih plinov v sektorju rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva kumulativna posledica večjega obsega žetve in večje stopnje odmiranja v zrelih gozdovih.

(33) Glede na ključno vlogo človeškega kapitala pri krepitvi konkurenčnosti in strateške avtonomije Unije je Svet leta 2026 priporočil, naj države članice ukrepajo, da bi nujno rešile strukturne izzive, povezane s človeškim kapitalom, na področju spretnosti, izobraževanja in usposabljanja, ki ovirajo konkurenčnost. Specifična priporočila za Latvijo za leto 2026 lahko prispevajo k izvajanju priporočila Sveta o človeškem kapitalu v Uniji.

(34) Pomanjkanje delovne sile in spretnosti, tudi na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, poučevanja, raziskav in digitalizacije ter v sektorjih socialnega in zdravstvenega varstva, še naprej ovira konkurenčnost. Pomanjkanje delovne sile v sektorjih, kot sta proizvodnja energije in predelovalna industrija, ostaja veliko in naj bi se v prihodnjih desetletjih še povečalo. Z izboljšanimi delovni pogoji bi lahko privabili in obdržali usposobljene delavce, tudi v sektorjih, kot so poučevanje ter zdravstveno in socialno varstvo. Poleg tega nizko število diplomantov na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM) ter pomanjkanje delovne sile na področju raziskav spodkopavata inovacijsko zmogljivost in konkurenčnost Latvije. Država na področju digitalnih spretnosti dosega slabe rezultate, zlasti pri osnovnih digitalnih spretnostih, kjer je četrta najslabša v EU, kar vpliva tudi na digitalizacijo MSP. Kljub nedavnim prizadevanjem latvijski sistem izobraževanja odraslih ostaja razdrobljen in ni v celoti prilagojen potrebam trga dela. Latviji bi koristila okrepitev dolgoročnega načrtovanja na področju izobraževanja odraslih s sprejetjem nacionalne strategije razvoja človeškega kapitala. Aktivne politike zaposlovanja ter poklicno izobraževanje in usposabljanje bi bilo mogoče bolje povezati s potrebami trga dela s tesnim sodelovanjem z organizacijami delodajalcev in sindikati.

(35) Latvija se še naprej spopada z visokimi stopnjami neenakosti, pri čemer se je razmerje kvintilnih razredov povečalo s 6,28 v letu 2024 na 6,68 v letu 2025, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 4,62. Poleg tega se je delež oseb, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, leta 2024 sicer zmanjšal na 24,3 %, vendar ostaja nad povprečjem EU, ki znaša 21 %. Stopnja tveganja revščine je še posebej visoka pri ranljivih skupinah, kot so starejši, invalidi in enostarševska gospodinjstva. To odraža razmeroma nizko pokritost s socialno zaščito in nizko ustreznost socialne zaščite, zlasti kar zadeva neprispevne denarne prejemke. Učinek socialnih transferjev, ki niso pokojnina, ki je bil že tako eden najnižjih v EU, se je zmanjšal drugo leto zapored. Za invalide je pokritost z dodatki za posebno nego nizka, obstoječi dodatki pa se niso zvišali, da bi sledili inflaciji. Kljub nekaterim nedavnim ukrepom ustreznost starostnih pokojnin ostaja med najnižjimi v EU, pri čemer se pričakuje, da se bo skupno nadomestitveno razmerje v prihodnjih letih brez ustreznega odziva politike še poslabšalo. Socialne storitve in dolgotrajna oskrba, zlasti oskrba na domu, ostajajo premalo razvite. Poleg tega še vedno vztrajajo teritorialne razlike v gospodarskem in družbenem razvoju. Regije, ki mejijo na Rusijo in Belorusijo, zlasti Latgale, ter podeželska območja so še posebej prizadeta zaradi depopulacije, nižje ravni izobrazbe ter omejenega dostopa do zdravstvenega varstva in socialnih storitev, kar povečuje socialno izključenost in tveganje revščine. Obravnavanje teh izzivov bi prispevalo tudi k podpiranju navzgor usmerjene socialne konvergence v skladu z drugo fazo analize služb Komisije po državah na podlagi okvira za socialno konvergenco ([17]).

(36) Zdravstveni rezultati v Latviji se le malo izboljšujejo, saj država beleži eno najnižjih pričakovanih življenjskih dob v EU ter visoke stopnje izogibljive umrljivosti. Kljub nekaterim dodatnim finančnim sredstvom nizki javnofinančni odhodki za zdravstvo vplivajo na odpornost sistema in še naprej ovirajo dostop do kakovostne oskrbe, kar dokazujejo dolge čakalne dobe in visoki samoplačniški izdatki zaradi omejenega zakonsko predpisanega svežnja prejemkov in nadomestil. Čeprav je vlada sprejela nekatere ukrepe za obravnavo visokih samoplačniških izdatkov, vključno z razširitvijo seznama zdravil, za katera se povrnejo stroški, in zvišanjem stopnje povračila stroškov, taka plačila še naprej nesorazmerno finančno bremenijo gospodinjstva z nizkimi dohodki, s čimer poglabljajo neenakosti v zdravstvenih rezultatih in povzročajo visoko raven neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi v celotnem prebivalstvu. Poleg tega se zdravstvene ustanove spopadajo s hudim pomanjkanjem zdravstvenih delavcev, pri čemer slabi delovni pogoji zavirajo zaposlovanje in zadrževanje kadra. K privabljanju kadra v sektor bi pripomogli odpravljanje velikih delovnih obremenitev, strukturno zvišanje plač v javnem zdravstvenem sektorju in izboljšanje kariernih možnosti. Vedenjski dejavniki tveganja – kot so prekomerno uživanje alkohola, kajenje in nizka raven telesna dejavnost – ostajajo ključni dejavniki slabih zdravstvenih rezultatov. To bi bilo mogoče izboljšati z okrepitvijo preventivnih zdravstvenih politik, vključno s presejalnimi programi in javnozdravstvenimi kampanjami.

([17]) SWD(2026) 122 – Druga faza analize socialne konvergence po državah v skladu z okvirom za socialno konvergenco, 2026.

(37) Stanovanjski fond v Latviji ostaja zastarel in neustrezen, zlasti z vidika energetske učinkovitosti, in sicer zaradi večletnega nezadostnega vlaganja in velikega deleža večstanovanjskih stavb, zgrajenih pred letom 1990. To gospodinjstva finančno obremenjuje, zlasti glede na naraščajoče stroške energije. Velike regionalne in socialno-ekonomske razlike omejujejo stanovanjsko gradnjo in prenove, zlasti zunaj Rige. Poleg tega najemniški trg in trg socialnih stanovanj ostajata premalo razvita. Dostop do socialnih stanovanj se zagotavlja predvsem glede na višino dohodka in ni dobro prilagojen potrebam invalidov. Pristop „najprej stanovanje“ je premalo razvit in omejen na regijo glavnega mesta Rige. Brezdomstvo na splošno ostaja trajen socialni izziv, nacionalne politike pa ga ne obravnavajo dovolj učinkovito. Pomanjkanje kakovostnih in cenovno dostopnih stanovanj ogroža mobilnost delovne sile in socialno blaginjo. Latvija je izvedla nekatere sheme za podporo gradnji cenovno dostopnih stanovanj v regijah, predvsem prek državne razvojne finančne institucije ALTUM, vendar je potrebnih več prizadevanj za povečanje fonda socialnih stanovanj ter izboljšanje kakovosti in ustreznosti stanovanj, tudi s prenovami in izboljšavami energetske učinkovitosti, zlasti zunaj regije glavnega mesta Rige.

(38) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet leta 2026 priporočil, naj države članice euroobmočja sprejmejo ukrepe, tudi v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, da bi izvedle priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja za leto 2026. Kar zadeva Latvijo, priporočilo 1 prispeva k izvajanju prvega, drugega in tretjega priporočila o euroobmočju, priporočilo 2 prispeva k izvajanju četrtega priporočila o euroobmočju, priporočilo 3 prispeva k izvajanju sedmega, devetega in desetega priporočila o euroobmočju, priporočilo 4 prispeva k izvajanju sedmega priporočila o euroobmočju, priporočilo 5 pa prispeva k izvajanju petega priporočila o euroobmočju –

PRIPOROČA Latviji, naj v letih 2026 in 2027 ukrepa tako, da:

1. še naprej upošteva najvišje stopnje rasti očiščenih odhodkov, ki jih je Svet priporočil 21. januarja 2025, hkrati pa uporabi prožnost na podlagi nacionalne odstopne klavzul, ki jo je aktiviral Svet; okrepi obrambno pripravljenost, hkrati pa zagotovi vzdržnost dolga in učinkovito porabo ter postopno prilagodi proračun, da se ohranijo strukturno višji odhodki za obrambo; zagotovi, da so ukrepi, sprejeti za ublažitev učinka zvišanja cen energije, začasni, namenjeni zaščiti ranljivih gospodinjstev ali zadostitvi potreb energetsko intenzivnih podjetij, da ohranijo spodbude za prihranke energije in da so njihovi fiskalni stroški v skladu z zavezami iz fiskalnega okvira EU; usposobi javne finance, da bodo kos potrebam v zvezi s strukturno porabo, tudi za obrambo, odpornost proti hibridnim grožnjam, zdravstveno varstvo in socialno zaščito, na primer z razširitvijo obdavčitve na vire, ki manj škodijo rasti, spodbujanjem ukrepov za prenos neformalnih ali neprijavljenih dejavnosti v formalno gospodarstvo in vzpostavitvijo prakse preusmeritve odhodkov na prednostna področja na podlagi pregledov javnofinančnih odhodkov, hkrati pa razširi obseg in ambicioznost pregledov;

2. zagotovi kontinuiteto reform in naložb, ki se izvajajo v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost; ohrani zagon pri izvajanju programov kohezijske politike, pri čemer se po potrebi opre na prerazporeditev v strateške prednostne naloge in prožnosti, dogovorjene v okviru vmesnega pregleda okvira kohezijske politike; obravnava edinstvene socialno-ekonomske in varnostne izzive ter izzive na področju civilne pripravljenosti, ki vplivajo zlasti na regije na zunanji vzhodni meji EU, vključno s potrebo po naložbah v infrastrukturo za dvojno rabo;

3. izboljša dostop do financiranja za mala in srednja podjetja, tudi zunaj regije glavnega mesta, med drugim s spodbujanjem konkurence v finančnem sektorju in razvojem kapitalskega trga; olajša digitalizacijo podjetij, zlasti malih in srednjih podjetij; spodbuja zasebne naložbe v raziskave in inovacije, tudi s krepitvijo sodelovanja med podjetji in akademsko sfero, zmanjšanjem upravnega bremena v javno-zasebnih partnerstvih ter podpiranjem komercializacije raziskav in širitve inovacij;

4. nadaljuje uvajanje energije iz obnovljivih virov, tudi z izboljšanjem postopkov za izdajo dovoljenj, določitvijo območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije in spodbujanjem rešitev za prožnost brez fosilnih goriv; okrepi energetsko učinkovitost in razogljičenje stavb; pospeši razogljičenje prometa, tudi s pospešitvijo dokončanja projekta Rail Baltica; poveča učinkovito rabo virov in prehod na krožno gospodarstvo z ekološkimi inovacijami in praksami trajnostnega gospodarjenja z viri;

5. odpravi pomanjkanje delovne sile in spretnosti, tudi s ciljnim izpopolnjevanjem in preusposabljanjem odraslih za zadovoljevanje potreb trga dela ter izboljšanjem delovnih pogojev; okrepi socialno zaščito za zmanjšanje revščine in neenakosti, vključno z izboljšanjem ustreznosti starostnih pokojnin in dostopa do kakovostnih socialnih storitev; okrepi ustreznost in dostopnost zdravstvenega sistema za izboljšanje zdravstvenih rezultatov, vključno z zagotavljanjem ustreznih človeških in finančnih virov, razširitvijo zakonsko predpisanega svežnja prejemkov in nadomestil, zmanjšanjem samoplačništva ter krepitvijo preventivnih zdravstvenih ukrepov; poveča razpoložljivost in kakovost cenovno dostopnih in socialnih stanovanj, zlasti zunaj regije glavnega mesta.

V Bruslju, 10. julija 2026

Za Svet

predsednik

S. HARRIS